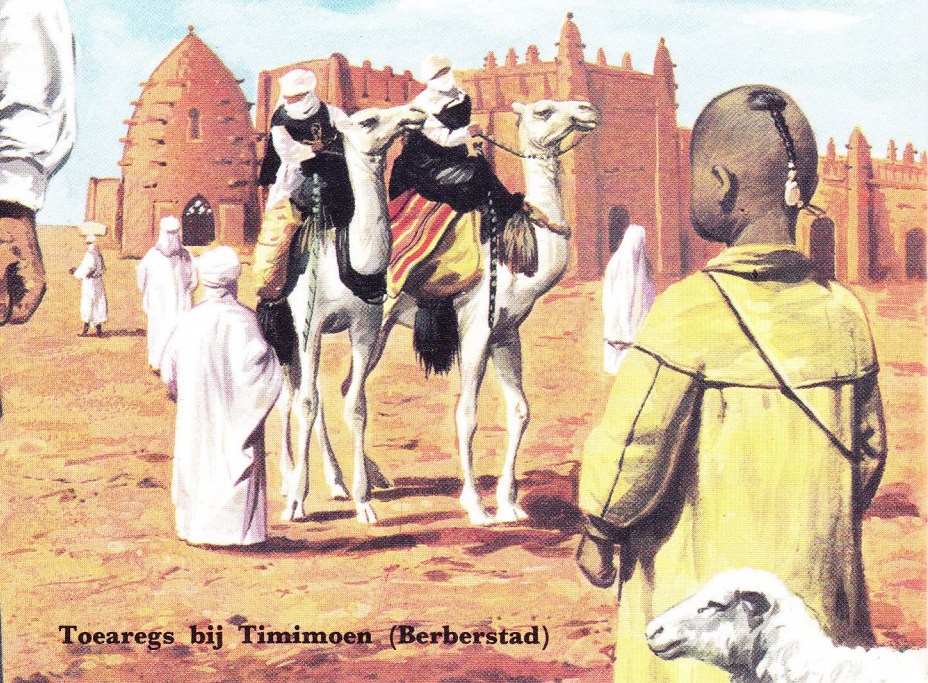
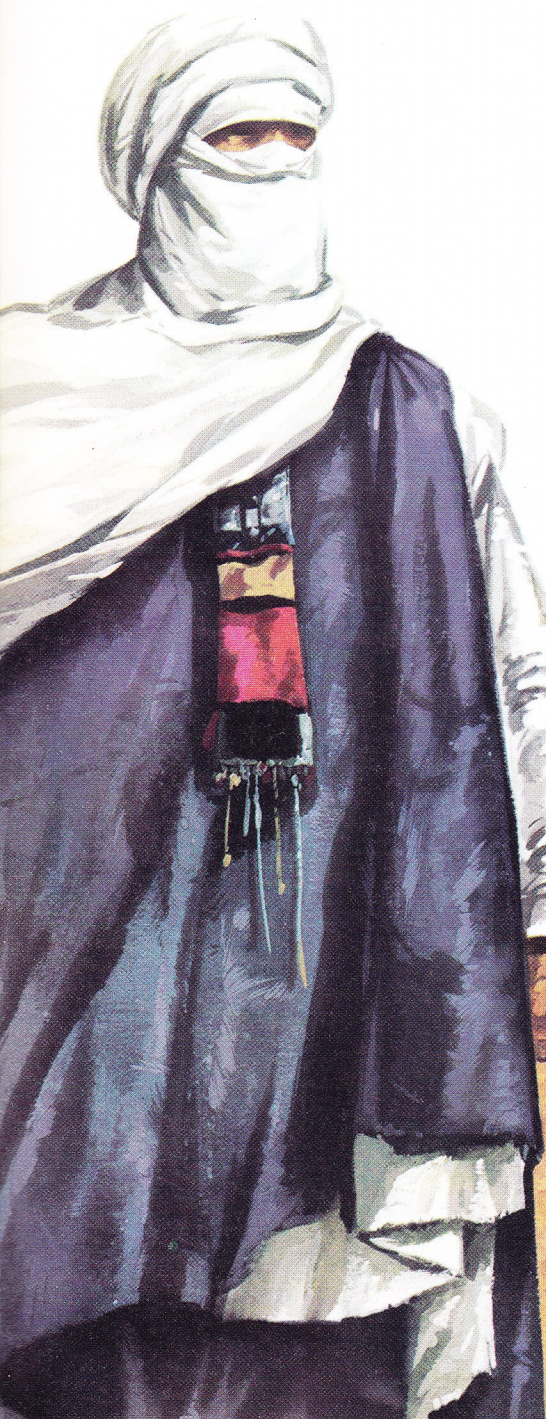

Ik ben een landbewoner

Afrika is driemaal groter dan Europa, maar er leven slechts 180 miljoen mensen. Al lijkt dit continent door zijn voordelige ligging ten overstaan van Europa en Azië zeer goed voor menselijke

bewoning geschikt: het heeft grote waterlopen (de Nijl, de Kongo, de Niger, de Zambesi), het beschikt over grote minerale rijkdommen en merkwaardige waterkrachtreserves. Maar Afrika is het heetste continent en dit klimaat oefent een zeer ongunstige invloed op de bewoning uit: zowel de tropische woestijn als het broeiende evenaarswoud maken het leven zeer zwaar. De Sahara verdeelt Afrika in twee geheel verschillende werelden: het blanke noorden en het zwarte equatoriale gebied. Het gaat dus niet helemaal op Afrika het "zwarte continent" te noemen. De Sahara zelf lijdt aan een permanent tekort aan water. Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat in dit uitgestrekte gebied slechts één à twee miljoen mensen leven. Je weet bovendien reeds dat de bevolking zich groepeerde in de buurt van de oasen. Zo komt het, dat uitgestrekte gebieden zo goed als onbewoond zijn. In de oasen daarentegen bedraagt de bevolkingsdichtheid vaak 1000 inwoners per km².

Waar de bevolkingen uiteraard weinig contact met elkaar hebben, verschillen ook de levenswijzen, de taal en de zeden. Het blanke element is in de Sahara sterk vertegenwoordigd: de noordelijke Hamieten, die als een onderfamilie van het blanke ras worden beschouwd, leven in de Sahara als Berbers, Toearegs en Tibboes, die elk hun eigen ontwikkeling doormaakten en met andere volkeren werden vermengd en min of meer gearabiseerd. Tegenwoordig is men geneigd deze verschillende volksgroepen uit het noordwesten Berbers te noemen, omdat zij de taal van de Berbers spreken en er bepaalde gemeenschappelijke gewoonten op nahouden. Deze volksgroepen huldigen bijvoorbeeld het matriarchaat. Deze term is wel enigszins misleidend, want hij betekent letterlijk: vrouwenheerschappij. In werkelijkheid is het matriarchaat een bepaalde verwantschapsordening, waarbij de verwanten langs moederszijde van het grootste belang zijn. Het kind draagt de naam van de moeder, een vorst wordt niet door zijn zoon, maar door zijn neef, dit is het kind van zijn zuster, opgevolgd. De vrouw is in dergelijke maatschappij gelijkberechtigd, wat bij

Toearegs bij Timimoen (Berberstad)

de Arabieren niet het geval is. De Berbervrouwen hebben er, de primitieve verhoudingen in acht genomen, een zekere ontwikkeling en bespelen op gevoelsvolle wijze eenvoudige snaarinstrumenten. Er heeft zich trouwens in de loop der tijden een Berberkunst ontwikkeld, die uitmuntte in aarde- en vlechtwerk, tapijten en sieraden, waarvan een zekere artistieke waarde niet kan worden ontkend. De belangrijkste en best gekende groep van de Berbervolkeren zijn de Toearegs, die zich van de landbouwende Berbers met vaste woonplaatsen door hun nomadisme onderscheiden. Men schat hun aantal op 350 000 en ze leven verspreid over het grootste gedeelte van de Sahara, voornamelijk in het massief van Ahaggar, in Adsjer, in Aïr en in het zuidwesten tot aan de Niger. Zij zelf noemen zich nooit Toeareg, maar wel Amosjar. Ze kweken kamelen, witte ezeltjes en geiten. De geiten worden als eigendom van de vrouwen beschouwd en leven altijd in de nabijheid van de tenten. Sommige Toearegs kweken ook buffels, al blijft de kameel hun voornaamste levensbron: hij is niet alleen een uitstekend lastdrager, maar hij levert tevens vlees, melk en pels. De vrouwen laten het gezicht onbedekt, terwijl de mannen een sluier dragen. Hadden zij er meer behoefte aan om zich tegen de snerpemde woestijnwind te beschutten, of verborgen deze mysterieuze mannen hun aangezicht voor de indringers? Zij hebben zich immers lange tijd tegen de Franse bezetting gekant, zodat zij als de meest gevreesde woestijnrovers werden aangezien. De Fransen hadden met geweld de slavenhandel onderdrukt en de karavaanhandel ondermijnd door de aanleg van een spoorweg van Senegal naar Soedan. De nomadiserende Toearegs voelden zich aldus in hun bestaan bedreigd. Toch traden sommigen als kameeldrijvers in dienst van de Fransen en

hielpen aldus hun eigen woestijnroverij beteugelen. Anderen werden gedwongen aan landbouw te doen, werk, waarin de Fransen hun hulp niet spaarden. Nog anderen hebben zich aan hun nomadisme gehouden. Zij trekken dan met hun kamelen naar de markten in de belangrijkste nederzettingen. Zo is Tamanrasset een belangrijk centrum, dat thans een 2000 inwoners telt. Bij de Toearegs staat de vrouw hoog in aanzien: ze geniet als kind onderwijs, ze laat zich geen echtgenoot

Berbervrouw

opdringen en houdt na haar huwelijk haar bezittingen. Van veelwijverij wil ze niet weten, al staat de Koran dit toe, maar... de Toearegs zijn nogal lauw in het navolgen van de moslimvoorschriften! Een andere zeer eigenaardige Berbergroep zijn de Regueibat, de zogenaamde blauwe mannen van Mauretanië in de westelijke Sahara. Hun huid heeft een blauwe tint, omdat zij onafgebroken blauw geverfde katoenen kledingstukken dragen! Ook deze groep is met andere volken gemengd, al wisten zij een betrekkelijke onafhankelijkheid ten overstaan van de Arabieren te bewaren, zoals trouwens alle Noordafrikaanse volkeren. Wel was de invloed van de islam groot en blij-

In de reusachtige grote Sahara leven amper een paar miljoen mensen, vooral in de buurt van de oasen. Enkele Berberstammen, waaronder voornamelijk de Toearegs, hielden zich aan hun eeuwenoud zwervend leven, dat afhangt van de kameel. Toch is het contact met de moderne tijd doorgesijpeld en voedt het bewustzijn, dat er ook voor deze woestijnbewoners een beter leven mogelijk is.

vend, maar de nomaden zijn meestal geen al te orthodoxe mohammedanen geworden. Het nomadisme gaat echter voortdurend achteruit, niet alleen omdat de Fransen de moderne techniek in de Sahara brachten, maar omdat zij ook het vroegere feodale stelsel van horigen deden verdwijnen. Natuurlijk zijn aan dergelijke evolutie bepaalde gevaren verbonden, indien de modernisering op een bepaald ogenblik wordt onderbroken. Wij denken hier in de eerste plaats aan de landbouw: de Sahara bezit weinig bebouwbare gronden en het rendement is klein. Het vruchtbaar maken van de bodem eist reusachtige technische inspanningen, waarbij de bevoeling het voornaamste probleem stelt. Bovendien verlaten talrijke oasebewoners hun gebied. Zij hebben, hoe gering ook, contact gekregen met een wereld die meer te bieden heeft. De verbreking van het isolement zal de bevolking van deze gebieden niet in de hand werken. De aantrekkingskracht van de randgebieden bracht de eenzaamste woestijnbewoners de droom van een beter leven bij. Zal hierdoor de Sahara helemaal onbewoond gebied worden? Op die vraag kunnen wij ontkennend antwoorden, want de ontdekking van aardoliebronnen in de onge-repte woestijnschoot, schiep onverwachte levensmogelijkheden.